

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата наук з фізичного виховання та спорту, доцента
Бондар Олени Михайлівни
на дисертаційну роботу Прокопенко Анастасії Олександрівни
«Профілактика функціональної моторної асиметрії у дітей молодшого
шкільного віку в процесі оздоровчих занять тенісом», що подана на
здобуття ступеня доктора філософії
з галузі знань 01 Освіта / Педагогіка
за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт

Актуальність обраної теми. Рухові дії в тенісі, викликають асиметричні однобічні навантаження на опорно-руховий апарат (ОРА). Перед кожним ударом опорна нога несе максимальне навантаження, а це призводить до негативних впливів на ОРА та розвитку м'язової асиметрії. М'язовий дисбаланс, може слугувати фактором, який призведе до травмування перенапружених м'язів. Тривалий вплив асиметричних однобічних навантажень в свою чергу може стати причиною розвитку функціональних порушень ОРА. Негативний вплив асиметричного навантаження на ОРА проявляється також у погіршенні координації, рівноваги і порушенні лінійності рухів.

Найбільш виражені прояви функціональної моторної асиметрії з'являються в період навчання в школі, тому дуже важливо проводити її профілактику в процесі оздоровчих занять дітей молодшого шкільного віку.

Окрім цього оздоровчі заняття передбачають комплекс дій щодо оздоровлення контингенту дітей, натомість особливості рухових дій у тенісі можуть стати завадою та знизити оздоровчий їх вплив.

У зв'язку із зазначеним вище, дисертаційна робота Прокопенко А. О. є актуальною та своєчасною.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно до Плану науково-дослідної роботи Національного університету фізичного виховання і спорту України на 2016–2020 рр. за темою 3.13 «Теоретико-методичні основи здоров'яформуючих технологій у процесі фізичного виховання різних груп населення» (номер державної реєстрації 0116U001615) та Плану науково-

дослідної роботи Національного університет фізичного виховання і спорту України на 2021–2025 рр. за темою: 3.2 «Теоретико-методичні основи біомеханічних технологій у фізичному вихованні, спорті, реабілітації з урахуванням індивідуальних особливостей моторики людини» (номер державної реєстрації 0121U107944). Здобувач – співвиконавець теми.

Роль автора, як співвиконавця, полягає в розробці та апробації технології профілактики функціональної моторної асиметрії під час оздоровчих занять тенісом дітей молодшого шкільного віку.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Матеріали роботи викладено на 222 сторінках машинописного тексту. Дисертація традиційно складається з розділів: анотації, вступу, п'яти розділів, висновків, практичних рекомендацій, списку використаних джерел та 7 додатків. Робота ілюстрована 27 таблицями та 23 рисунками. Усього використано 201 джерело наукової та спеціалізованої літератури.

У вступі обґрунтовано актуальність теми дисертаційної роботи, окреслено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, сформульовано мету, завдання, об'єкт, предмет, представлено методи дослідження, розкрито наукову новизну і практичне значення роботи, відображено особистий внесок автора, наведено дані про апробацію матеріалів дисертації та впровадження отриманих результатів у практику, подано інформацію про публікації, структуру та обсяг роботи.

У першому розділі «Аналіз стану практичної розробленості проблеми впливу функціональної моторної асиметрії на організм дітей шкільного віку та методи її профілактики» автором проаналізовано стан досліджуваної проблеми, сформовано понятійний апарат дослідження, визначено особливості організації оздоровчих занять тенісом, з'ясована доцільність використання засобів профілактики функціональної моторної асиметрії у дітей молодшого шкільного віку в змісті оздоровчих занять тенісом.

У другому розділі «Методи та організація дослідження» автор охарактеризував комплекс взаємообумовлених методів дослідження: теоретико-методичний аналіз даних науково-методичної літератури; антропометричні методи дослідження; педагогічні методи дослідження; соціологічні методи дослідження та методи математичної статистики для аналізу та обробки результатів дослідження.

Дослідження проводили впродовж 2019 – 2023 років у чотири етапи, які передбачали поступове вирішення завдань дисертаційної роботи. Дослідження проведені на базі Національного університету фізичного виховання і спорту України (кафедри біомеханіки та спортивної метрології, кінезіології та фізкультурно-спортивної реабілітації) та тенісного клубу «Sportrend» (ГО СОК «Київ-2000»). Для участі у педагогічному експерименті були залучені 75 школярів у віці 6-10 років, які займаються тенісом.

Всі дослідження було проведено з дотриманням етичних стандартів, що відповідало вимогам по організації наукових досліджень з контингентом дітей та основним засадам Гельсінської конвенції 2008 р.

У третьому розділі «Морфо-функціональні особливості дітей молодшого шкільного віку в процесі оздоровчих занять тенісом» представлено результати оцінки окремих показників фізичного стану дітей молодшого шкільного віку, які займаються тенісом з метою оздоровлення; досліджено показники фізичного розвитку, функціональний стан різних груп м'язів молодших школярів та встановлено взаємозв'язки показників фізичного розвитку та фізичної підготовленості дітей.

У четвертому розділі «Обґрунтування та розробка технології профілактики функціональної моторної асиметрії у дітей молодшого шкільного віку в процесі оздоровчих занять тенісом» здобувачем обґрунтовані передумови розробки технології профілактики функціональної моторної асиметрії у дітей молодшого шкільного віку в процесі оздоровчих занять тенісом, розроблено основні її положення та зміст, здійснено перевірку результатів застосування запропонованої технології.

Розроблена технологія включає три етапи поступового її впровадження в практичну діяльність – підготовчий етап, тривалістю 8-10 тижнів, передбачає попередню оцінку показників фізичного стану дітей молодшого шкільного віку за допомогою визначених методів дослідження з метою вивчення особливостей прояву функціональної моторної асиметрії молодших школярів та планування оздоровчих занять. Основний етап, тривалістю 14-16 тижнів, спрямований на проведення оздоровчих занять тенісом та вирішення завдань з покращення показників фізичного розвитку, функціонального стану ОРА та фізичної підготовленості дітей в процесі оздоровчих занять тенісом. Заключний етап реалізовується протягом двох місяців та передбачає збереження сприятливого впливу засобів тенісу на фізичний стан та стан ОРА дітей; визначення ефективності технології профілактики функціональної моторної асиметрії молодших школярів в процесі оздоровчих занять тенісом на основі оцінки показників фізичного стану дітей.

В п'ятому розділі «Аналіз та узагальнення результатів дослідження» дисертанткою узагальнено результати дисертаційного дослідження, окреслено їх практичну та теоретичну значущість, висвітлено та обговорено дискусійні питання. Отримано наукові дані трьох рівнів новизни: результати що набули подальшого розвитку, результати що підтвердили або доповнили наявні дослідження та абсолютно нові наукові дані щодо обґрунтування технології профілактики функціональної моторної асиметрії у дітей молодшого шкільного віку в процесі оздоровчих заняттях тенісом; визначення організаційно-методичних умов проведення оздоровчих занять з тенісу дітей молодшого шкільного віку з метою профілактики функціональної моторної асиметрії.

В роботі сформульовані висновки та практичні рекомендації. Робота містить список використаних джерел та додатки, де відображені в тому числі і акти впровадження результатів.

Зміст, обсяг дисертації, її структура та ілюстративне оформлення дають достатньо повну уяву про значущість роботи, її завершений характер.

Матеріал дисертаційної роботи викладено державною мовою, науковим стилем.

Наукова новизна дисертаційної роботи полягає у тому, що дисертантом уперше:

– теоретично обґрунтовано та розроблено технологію профілактики функціональної моторної асиметрії дітей молодшого шкільного віку в процесі оздоровчих заняттях тенісом, сформульовано мету, завдання, засоби, принципи та критерії ефективності;

– визначено організаційно-методичні умови проведення оздоровчих занять з тенісу дітей молодшого шкільного віку з метою профілактики функціональної моторної асиметрії, етапи реалізації розробленої технології, форми та методи проведення фізкультурно-оздоровчої роботи;

– встановлено зв'язок між показниками фізичного розвитку та фізичної підготовленості дітей шкільного віку, що займаються тенісом з метою оздоровлення;

– підтверджено дані щодо необхідності врахування проявів функціональної моторної асиметрії під час занять асиметричними видами спорту, починаючи з дитячого віку;

– підтверджено дані про несиметричний фізичний розвиток, однобічну перевагу фізичних якостей домінуючих кінцівок та асиметрію рухів, що особливо прослідковується при ранній спеціалізації та збільшені термінів занять;

– підтверджено дані щодо доцільності застосування методичного прийому нівелювання асиметрії плечового поясу з процесі занять асиметричними видами спорту за рахунок формування правильної постави та збільшення об'єму фізичного навантаження на не домінуючу руку тих, хто займається;

– доповнено наукові здобутки щодо можливості проведення занять тенісом дітей шкільного віку, саме у формі оздоровчих занять;

– доповнено й розширено дослідження фахівців щодо впливу

асиметричного фізичного навантаження на ОРА та рівень фізичної підготовленості осіб різного віку в процесі занять тенісом;

– доповнено наукові дані науковців щодо особливостей фізичного розвитку, фізичної підготовленості, стану ОРА дітей молодшого шкільного віку та доцільності розширення арсеналів засобів фізичного виховання для збільшення рівня рухової активності молодших школярів;

– подальшого розвитку набули рекомендації науковців щодо превентивних заходів в змісті оздоровчих занять тенісом.

Практична значущість роботи пов'язана з розробкою та впровадженням в практику технології профілактики функціональної моторної асиметрії дітей молодшого шкільного віку під час оздоровчих занять тенісом.

Результати досліджень було впроваджено в навчальний процес кафедри кінезіології та фізкультурно-спортивної реабілітації (10.02.2022 р.) та кафедри спортивних ігор (05.04.2022 р.) Національного університету фізичного виховання і спорту України, що підтверджено відповідними актами впровадження. Результати досліджень було впроваджено у процес оздоровчих занять тенісом ГО «СОК Київ-2000» (09.02.2023 р.) та ТОВ «Спортбудсервіс» (17.02.2023 р.) м. Києва у вигляді практичних рекомендацій побудови оздоровчих занять тенісом дітей молодшого шкільного віку.

Повнота викладення матеріалів дисертаційної роботи у наукових публікаціях. Наукові результати дисертації висвітлені в 18 наукових публікаціях: 4 статті в наукових виданнях з переліку наукових фахових видань України; 13 публікацій апробаційного характеру; 1 публікація додатково відображає наукові результати дисертації.

Зауваження та дискусійні положення щодо змісту дисертаційної роботи. Суттєвих зауважень до змісту та оформлення дисертаційної роботи в цілому немає. Позитивно оцінюючи дисертацію Прокопенко А. О., можна зазначити деякі зауваження, побажання і дискусійні питання:

1. У підпункті 2.1.3 «Педагогічні методи дослідження» автору потрібно конкретизувати сутність проведення педагогічного експерименту та показники, які підлягали аналізу.

2. У тексті дисертаційної роботи потребують більш детального опису завдання кожного з етапів впровадження технології профілактики функціональної моторної асиметрії.

3. За текстом роботи зустрічаються орфографічні та стилістичні помилки.

У порядку дискусії варто отримати відповіді на такі запитання:

1. Серед засобів авторської технології Ви рекомендуєте використовувати засоби міні-тенісу. Чому Ви зупинили свій вибір саме на засобах міні-тенісу?

2. У методичному прийомі запропонованої технології зазначено збільшення виконання вправ лівою рукою всього на один підхід. Хотілося б почути від здобувача чи достатньо цього для профілактики функціональної моторної асиметрії?

Однак, зазначені дискусійні питання не впливають на загальну позитивну оцінку поданої роботи і не знижують високого її рівня.

Висновок про відповідність дисертації до встановлених вимог.
Дисертаційна робота Прокопенко Анастасії Олександрівни «Профілактика функціональної моторної асиметрії у дітей молодшого шкільного віку в процесі оздоровчих занять тенісом» є завершеним самостійним науковим дослідженням, має наукову новизну, практичну та теоретичну цінність.

Дисертація відповідає спеціальності 017 Фізична культура і спорт, вимогам до оформлення дисертації, затвердженим Наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки № 759 від 31.05.2019 р.) і «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів

України від 12 січня 2022 р. № 44), а її автор Прокопенко Анастасія Олександрівна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 01 Освіта / Педагогіка, за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт.

Рецензент:

Кандидат наук з фізичного виховання та спорту,
доцент, доцент кафедри кінезіології та
фізкультурно-спортивної реабілітації
Національного університету
фізичного виховання і спорту України

О. М. Бондар

Підпис О. М. Бондар засвідчую

Вчений секретар
Національного університету
фізичного виховання і спорту України

Г. С. Машеренкова